

СТАНОВИЩЕ

от д-р Стойка Петрова Пенкова – доцент в ПУ „Паисий Хилендарски“

**на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност „доцент“
на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“**

по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки
професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата
(наименование на научната специалност) Култура и комуникация

В конкурса за „доцент“, обявен в Държавен вестник, бр. 98 от 19.11.2024 г. и в интернет-страница на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ за нуждите на катедра „Етнология“ към Философско-историческия факултет, като единствен кандидат участва гл. ас. д-р Мария Стоянова Петрова от същата катедра.

1. Общо представяне на процедурата и кандидата

Познавам кандидатката от самото начало на нейното встъпване като студент, докторант и асистент в Пловдивския университет, когато постъпателно и много успешно преминаваше през различните степени на своето образование и академично израстване. Убедена съм, че участието ѝ в обявения конкурс за доцент ще допринесе за кадровото укрепване и развитие на катедра „Етнология“, към която д-р Петрова е асоциирана от самото начало на своето академично развитие.

Представеният от д-р Петрова комплект материали включва необходимите документи в съответствие с Правилника за развитието на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски“. Кандидатката участва в обявения конкурс с една монография, три студии (една от тях в съавторство) и 7 статии - всички публикувани след защитата на докторската ѝ дисертация (2008 г.). Монографията, две студии и шест статии са на български език, студията в съавторство и една от статиите - на английски език. Тя е участник в 19 вътрешни, национални и международни научноизследователски и приложни проекта.

С така описаната научна продукция кандидатката удовлетворява количествените параметри на конкурса и минималните държавни стандарти за заемане на академичната длъжност „доцент“.

2. Обща характеристика на дейността на кандидата

Научното творчество на д-р Петрова може да бъде разгледано в 3 тематични области, които по различен начин се вместили в изследване на културата и комуникацията в конкретните им модуси на приписване на идентичност и предаване на културно наследство, на изграждане на образи и интерпретиране на пространства и времена, на изследване на институции и експлициране на тяхното всекидневие. Първата, основна и най-важна насока на изследователските ѝ търсения, според мен, е свързана тъкмо с темата за читалищното институиране през емпиричния наглед на читалището в с. Пчеларово. На тази тема са посветени монографията *Читалище и време. Институционално съграждане и обществена трансформация. Из страниците на летописната книга*, две студии (№ 2 и 3 от списъка с научни трудове) и две статии (№ 5 и 7), като монографията представлява обобщение и завършек на дългогодишния изследователски труд, представен в тях.

Монографичното изследване *Читалище и време. Институционално съграждане и обществена трансформация. Из страниците на летописната книга* (2024), публикувано от Пловдивско университетско издателство „Паисий Хилендарски“, разглеждам като хабили- тационен труд, резултат от няколкогодишна задълбочена изследователска и теренна работа по проект „Жизнени преходи в трансформиращото (се) село: памет, идентичност, наследяване“, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ (2019 – 2024 г.), в който д-р Петрова се включи като участник. Като ръководител на проекта със задоволство мога да кажа, че изследването е един от добрите примери за успешно съчетаване на научноизследователски и академични ресурси, така характерно за „пловдивската школа“ по етнология и социология като един от центровете на социалното и хуманитарното знание в България.

Достоинствата на работата на изследователката в тази тематична област се състои в извеждането на общ аналитичен модел на процесите на трансформация в читалищното институционално всекидневие, о(в)писани в *Летописната книга* на читалището в с. Пчеларово, както и в старателното картографиране на множеството аспекти от процеса на преобразуване на практиките и механизмите, чрез които се идентифицират моделите на репрезентация на това всекидневие. Генерирани от различните институционални дискурси, внимателно описани от авторката, тяхното напасване към интерпретациите на основния(те) говорител(и) на летописния дискурс е особено важно за изследването на читалищната институция според нейната собствена мяра. Действителното реконструиране на обширната и хетерогенна мрежа от дискурси, институции, дейци представя пред нас „живота на едно читалище, проследим в относително дълъг период от време според историята, която създават за нас авторите на Летописната книга на институцията“ (с. 287). Тук е мястото да кажа, че макар в монографията експлицитно да не се използват понятията „всекидневие“, „дискурс“, „дискурсивно поле“ и

пр. като базисни за разгръщането на една историческа аналитика на читалищния живот, имплицитно те непрекъснато се предполагат от авторката (показателно за вероятното осъзнаване на методологическата липса и нарастващата имплицитна необходимост от обръщане към споменатите понятийни схеми в хода на разгръщащото се изследване е все пак въвеждането на думата „дискурс“, която се появява за първи път чак на 159 стр., но в края на хабилитационния труд само между 234 и 241 стр. заедно със своите производни се използва още 8 пъти).

По този начин изследването на Мария Петрова едновременно следва няколко линии. От една страна, тя предлага аналитичен модел, чрез който да се мисли понятието читалищно „институционално съграждане“ и породената от него „обществена трансформация“, за да се реконструира изследователския обект, а именно *Читалището* и неговото *Време*. От друга страна, инсценирани са срещи и са предизвикани засрещания на различни гледни точки към пчеларовското читалище (*Летописната книга* и нейните официални „говорители“, местата, времената, дискурсите, политиките, стратегиите и т.н.), чрез които се открояват проблеми и се указват възможни решения. От съществено значение е анализът, чрез който се демонстрира как мисленето в опозиции публично-частно, официално-неофициално, институционално-неинституционално и т.н., към които непрекъснато препраща изследването, черпейки данни от богатия архивен материал, с който работи кандидатката, представя трайни и устойчиви начини за възприемане на нещата и хората в това институционално съградено и всекидневно обживя(ва)но пространство. В този смисъл би било много интересно да се проследи двойната детерминираност – веднъж на институционално и втори път на всекидневно ниво - на летописния (идеологически) дискурс, чрез който неговите говорители биват интерпелирани да заемат една или друга позиция в символните борби „на“ и „за“ Читалището. Разбира се разгръщането на подобен интерпретативен ход би бил следствие от прилагането на една различна перспектива към дискурса и дискурсивните практики, вписващи времето в пространството на Читалището и обратно, която няма как да бъде изведена в разглежданата монография с оглед на избрания изследователски подход, но би била подходяща „кутия с инструменти“ за последващото им проблематизиране (нещо, към което подканя и финалът на монографията).

Втората група публикации (статии № 1 и № 4 от представения списък с научни публикации, включени в конкурса) обхваща по непряк начин отново проблема за институирането – този път на университетската институция, експлицирайки социалните взаимодействия и функционирането ѝ в контекста на съхраняването и предаването на „живата памет“ на университета.

Третата група публикации (статии № 3 и № 6) показват внимателно вглеждане в особеностите на каракачанската култура. Те се опират на емпирични данни от продължително теренно изследване сред каракачанската общност в България и Северна Гърция.

Трябва да уточня, че и в двете групи публикации е използван различен от приложения в монографията и публикациите от първата тематична област методологически подход. Тук не се правят каквито и да било аналитични експликации, а се поставя акцент върху „гласа на информатора“ и „емпиричния материал“ от преките срещи на терен.

Мога да обобщя, че монографията и представените научни публикации показват уменията на д-р Мария Петрова не само за разработване на систематичен академичен труд, поставящ важни изследователски въпроси относно същността на значими културни феномени (в случая Читалището), но и че кандидатката е постигнала степен на изследователска зрелост, която е условие за възможност за бъдещи приноси проучвания.

Що се отнася до нейната преподавателска работа, част от основните курсове, които Мария Петрова води са пряко свързани с изследователските ѝ интереси, съчетавайки в едно научноизследователска и образователна програма като част от спецификата на предлаганото в „пловдивската школа“ образование по социални и хуманитарни науки. Представени са авторски лекционни курсове по общо девет дисциплини в различните степени на обучение, за които Мария Петрова е изготвила съответните информационни пакети (учебна програма, конспект, библиография, изисквания за изпит, изпитни материали и т.н.), които са резултат от участието на кандидатката в множество национални и международни проекти и научни форуми. Работата ѝ със студентите към Катедра „Етнология“ и получените високи оценки на ръководените от нея и успешно защитени дипломни работи в бакалавърска и магистърска степен е свидетелство за уменията да предаде знанията си на следващите поколения.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В контекста на казаното дотук мога да обобщя, че документите и материалите, представени от гл. ас. д-р Мария Стоянова Петрова отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Кандидатката в конкурса е представила достатъчен брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“, които отговарят на изискванията на действащата нормативна уредба за заемане на академичната длъжност “доцент”. Авторската справка за научните приноси и забелязани цитирания е коректна. Научната и преподавателската квалификация на Мария Петрова е несъмнена.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни приноси, давам своята положителна оценка и препоръчвам на почитаемото Научно жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Философско-историческия факултет за избор на Мария Стоянова Петрова на академичната длъжност ‘доцент’ в ПУ „Паисий Хилендарски“ по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, научна специалност „Култура и комуникация“, за нуждите на Катедра Етнология.

10 март 2025 г.

Изготвил становището:
(подпис)

Доц. д-р Стойка Пенкова